

Modern Nyelvoktatás 2005: kezdődik a második évtized

1. A folyóirat 1995 őszén egyetlen (az angol, a francia, a német és az orosz tanárok egyesületeinek, valamint a Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesületének tagjai körében ingyen terjesztett) számmal indult meg. A főszerkesztő beköszöntő írásának címe ez volt: „Modern Nyelvoktatás 1995”, a folyóirat 1. évfolyamában, az 1. füzet 3–6. lapján olvasható.

Az első 10 évfolyam szerzői mutatója a 11. kötet 1. füzetének mellékleteként mindenkinek rendelkezésére áll. Nem az én feladatomban, hogy megítéljem az eddigi munkát (amelyben természetesen igen nagy részem volt). Amikor egyik mesteremtől, Bárczi Gézától (aki korának legjobb középiskolai franciatanára, tankönyvírója és ugyanakkor a magyar nyelv történetének és sokoldalú vizsgálatának is egyik legnagyobb mestere volt) megkérdezték egy bizonyos korban, hogy mikor és hogyan gyakorol önkritikát, akkor azt felelte, hogy tessék csak figyelni: folyamatosan kicserélem előadásaimból és cikkeimből azokat az elemeket, amelyeknél jobbat találtam.

Ezzel magam is vagyok, S azt hiszem, hogy voltaképpen így járt el a *Modern Nyelvoktatás* szerkesztője is.

Ide tartozik még talán az is, hogy én magam személy szerint viszolygok a szürke – de hasznos – tudományt újabban elárasztó – önmaga értékénél nagyobb hírt gerjeszténi szándékozó – jubileumok, évfordulók, megünneplést napok – kétes hasznosságú – hullámaintól. Nem helyes összekeverni a magánünnepléseket a nyilvánossággal. Tudomásul kellene venni, hogy a tudományos tevékenység (beleértve annak alkalmazott szintjét) hosszú távon értékelődik majd a jövőben. (Ez, persze, nem jelenti azt, hogy ne emlékeznénk meg – életükben vagy eltávozásuk alkalmából – azokról, akik *ezért a szakmáért* munkájukat, idejüket, energiájukat: életük javát áldozták.)

2. Mi is ez a szakma? Az *alkalmazott nyelvészet*, amelynek szakfolyóirata vagyunk indulásunk óta. Ennek ezernyi meghatározása lehet, de talán az volna a legszűkebb és egyben legtágabb meghatározása, hogy *közreműködés nyelvvel kapcsolatos problémák megoldásában, illetve a nyelvészet (s rokon területei) által való közreműködés bármilyen probléma megoldásában. A közreműködés* (mint alkalmazott szociálpszichológiai terminus) az *együtműködésnek* nem tolaikodó változata; vagyis nem tartunk rá igényt, hogy feltétlenül egy (alkalmazott) nyelvész vezesse, szervezze a kérdéses tevékenységet. Ezzel együtt kiemelkedő fontosságú az alkalmazott nyelvészek helyzetfelismerése, vállalkozása, menedzseri hajlandósága – főleg egy olyan, szemünk láttára kibontakozó korszakban, amikor a más célokra létrejött kormányzat lépésről lépésre kivonul

azokról a területekről, amelyeken csak véletlenszerűen lehet kompetens. A civil állam illemszabályain – úgy látszik – még nagyon sokáig kell majd dolgoznunk, de ez az érdekeltek együttes munkája lesz (a bencés hagyományokra visszamenő és az Európai Unió működését kinyilvánított módon – reményeink szerint valóban – meghatározó „szubszidiaritás elvének” értelmében: vagyis azok hozzák a döntéseket – beleértve a források elosztását – akik ebben érdekeltek és értenek is hozzá).

Az alkalmazott nyelvészetbe bele van építve az együttműködés a nyelvtudomány egészével, más – az emberre vonatkozó – diszciplínákkal, valamint az aktív figyelése a bennünket körülvevő világnak. Ezért bizonyos tekintetben természetes része, elválaszthatatlan eleme a legtöbb alkalmazott nyelvészeti közleménynek a „tudományos ismeretterjesztés”. (Ez persze, nem zárja ki, hogy természettudományi egzaktságra törekvő írások ne jelenhetnének meg a folyóiratunkban. Szeretnénk azonban fenntartani a különbözőségünket azoktól a folyóiratoktól, amelyek elsősorban a hivatkozási indexek vadászterületei.)

A reális folyamatok megfigyelése folyamatosan megerősíti azt, hogy az alkalmazott nyelvészetnek továbbra is az idegen nyelvek (elsősorban az angol) tanításában/tanulásában alkalmazott része látszik legfejlettebbnek (főleg, ha saját szemüvegükkel nézzük); éppen ezért valamennyi más nyelvet oktató magyarországi nyelvtanár számára elengedhetetlen erről képet kapni.

Nem mondhatunk azonban le az alkalmazott nyelvészet többi ágáról sem. Nem lehet ugyanis előre tudni, hogy a saját tematikának a továbbfejlődése a belső folyamatokból profitál-e többet, vagy abból, hogy az érintkező tematikákból merít ihletet. (Én, természetesen, az utóbbinak vagyok a híve.)

3. A folyóirat gazdasági háttere a különböző támogatásoknak és pályázati lehetőségeknek köszönhetően pozitív módon alakult az elmúlt 10 évben, és nem kellett a kiadás teljes költségét az olvasókra hárítani.

A legjelentősebb változás az utóbbi mintegy két évben az, hogy a folyóiratot indító és azóta is folyamatosan megjelentető Corvina Kiadó mellett a kiadás terjesztési feladataiba intézményi előfizetőként bekapcsolódott a Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesülete [MANYE]. A folyóiratot egyesületünk tagjai társasági illetmény-lapként kapják (egyesületi tagdíjuk egyik ellenszolgáltatásaként). (Ezen a ponton mindenképpen meg kell jegyezni, hogy a MANYE-nek az elnöke is én vagyok, de a fenti egyességet mások hozták létre, s remélhetőleg a kiváló együttműködés azután is fennmarad, amikor én már nem töltök be semmilyen funkciót.)

A tudomány története számára itt regisztrálom örömmel, hogy a Corvina Kiadónak – mint magánkézben levő kiadónak – a folyóirat megindításának kockázatát vállaló igazgatója Bart István (író, műfordító és filológus); a fenti egyességet pedig ketten hozták létre: Blaschik Éva, a Corvina Kiadó szerkesztője (műfordító és tudományos szerkesztő) és Fóris Ágota, a MANYE pénztárosa (lexikográfus és alkalmazott nyelvész).

S ezen a helyen nyugtázzuk, hogy a folyóirat kiadását, illetve szerkesztését az elmúlt tíz évben – alkalomszerűen – anyagilag támogatták a következő szervezetek (hozzávetőlegesen időrendben): Művelődési és Közoktatási Minisztérium, Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesülete, Soros Alapítvány, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara, Klebelsberg Kuno emlékére szakalapítvány, Oktatási Minisztérium, TEMPUS Közalapítvány.

4. A folyóirat szakmai mezőnye is megváltozott. Valamivel előttünk, 1993-ban indult a *Nyelv-Info*, egészen eltérő célokkal; mi egy pillanatig sem tekintettük riválisunknak. Örvendetes módon a székesfehérvári Kodolányi János Főiskolához kapcsolódik újabban a szerkesztése és kiadása – ugyanoda, ahova az 1985 óta megjelenő *Deutsch als Fremdsprache in Ungarn* (DUFU) is. 1996-tól fogva jelenik meg a British Council és az IATEFL közös kiadványaként az angoltanárok szaklapja, a *NovELTy*, melynek szerkesztése a Pécsi Tudományegyetemhez kötődik, valamint az orosz tanárok lapja, a *Вестник*, amelyet a Budapesti Orosz Kulturális Központ Puskin Nyelvi Intézete ad ki. Rangidős az alkalmazott nyelvészeti folyóiratok sorában a *Magyartanítás* (jelenleg a Trezor Kiadó adja ki), amely 1960-ban indult, három évvel korábban, mint folyóiratunk elődje, az „első” *Modern Nyelvoktatás* (1963–1987).

Folyóiratunkhoz hasonlóan a kilencvenes évek „lapolapítási lázában” indult meg az *Alkalmazott Nyelvtudomány* című periodika a Veszprémi Egyetemen (az MTA Alkalmazott Nyelvészeti munka-bizottságának folyóirataként). Miskolcon, illetve Budapesten indult meg három – valamilyen módon – összefüggő periodika a magyarországi hiányzó szakterületek lefedésére: *Fordítástudomány* (1999), *Modern Filológiai Közlemények*, (1999) *Across Languages and Cultures* (2000).

Az alkalmazott nyelvészetnek – a klasszikus idegennyelv-oktatás és fordítástan mellett – a legdinamikusabban fejlődő ágai közül az egyiknek saját évkönyve van: a *Hungarológiai Értesítő* (Pécsi Tudományegyetem, a Magyar mint idegen nyelv/hungarológia Program) I. kötete 2001-ben jelent meg; a másiknak – a lexikográfiának – egyelőre csak gyűjteményes kötete áll rendelkezésre. Sajnálatos módon szünetel két figyelemre méltó vállalkozás: a *Kétnyelvűség* (Szent István Egyetem, Gödöllő) és a *Linguistica Medicina* (Simmelweis Orvostudományi Egyetem, Budapest).

A mezőny gazdagodásához hozzájárulnak a különféle egyéb kapcsolatrendszerben megjelenő periodikák, konferencia-kötetek. A legjelentősebb eseménye azonban szervezetünknek az évi kongresszusok stabilizálódóban levő hagyománya. Ezek a kötetek rendkívüli gazdag keresztmetszetét adják a magyarországi alkalmazott nyelvészeti zóna kutatásainak, problémáinak és eredményeinek. (Ilyen hagyomány és sorozat – tudomásom szerint – egyedül Németországban volt.) A nagy hagyományon belüli kisebb hagyomány az, hogy a kongresszusok plenáris előadásából a folyóirat első helyén is közzé tesszük a mi szempontunkból kiemelt figyelemben részesítendő előadás szövegét.

5. A folyóirat szerkesztése folyamatos kísérletezést jelent. Az pedig, hogy egyszerre kívánunk – olvasható módon – tudományos és ismeretterjesztő periodikát összeállítani, nem mindennapi feladat. Sajnos, azt a hagyományt nem tudjuk folytatni, hogy a füzetek kiemelt helyén egy külföldi vendég szerző írását közöljük. Ezt csak a jó véletlen hozhatja a jövőben is.

Szeretnénk megőrizni a folyóiratot az első publikálás fórumaként is.

Meg kell érteni a nagy tudósoknak is, hogy egy olyan gyakorlat-orientált szakmának, mint amilyen az alkalmazott nyelvészet, egészséges körülmények között nincsenek – egész életükben – főhivatásszerű kutatói. A szakmát olyan tanárok (és nem tanárok) teszik ki, akik tanítanak vagy más munkakörben dolgoznak főhivatásszerűen, s az ebből adódó problémákat igyekeznek ebben az – alkalmazott nyelvészeti, komplex – keretben megoldani. Ez nem „big science”, s az Isten óvjon attól, hogy valaha azzá váljon!

6. A recenzió-rovatnak két főproblémája van. Az egyik az egész folyóiraté (s egyszerre a magyarországi művelődésé): szeretnénk megőrizni a soknyelvűségünket. Tessék megnézni, hogy valamennyi világnyelv és még több egyéb idióma megtalálható a referált könyvek között. A másik dilemma a recenzió (bírálat) vagy ismertetés. A mi megoldásunk a kritikai ismertetés volna. Mivel azonban nem kívánjuk manipulálni a recenzenseinket, ezért nem tudjuk megkötni a kezüket abban a tekintetben, hogy mennyiben és hogyan bírálnak. A rivalizálást, persze, ugyanúgy szeretnénk elkerülni, mint a „jó baráti” ismertetéseket. S ügyelünk az összeférhetlenségek elkerülésére is.

7. Nagyon örülünk annak, hogy megindítottuk a Szoftver-kritika rovatunkat. Ebben az irányban szeretnénk majd további lépéseket tenni. (Ehhez azonban nyilván gazdagítani kell majd informatikai kapcsolatrendszerünket.)

8. A Hírek rovatának szerkesztése rendkívül nehéz egy évenként gyakorlatilag háromszor megjelenő folyóiratban. Ezzel együtt mindenki hasznosnak tekinti. Folytatni szeretnénk összehangolva a MANYE honlapjával és más honlapokkal. A következő tíz évben nyilvánvalóan ki fog alakulni a papíron és elektronikus közegben megjelenő tudományos publikálásnak valamilyen újabb rendje (vagy zűrzavara). S egy „link”-kel (vagyis ráutaló kapcsolattal) nyilván meg fogjuk tudni oldani a szakma „befutott könyvei”-nek „monitorizálását” is.

Azt is tervezzük, hogy valamivel szorosabbra vonjuk ezen rovatnak az egyesülettel való kapcsolatát. Közzétesszük a Brassai-díjban részesültek névsorát (laudatiókkal egyetemben); s hasonlóképpen a tiszteletbeli tagokról szóló információt is.

9. A főszerkesztő személyes tervei közül említék meg néhányat (hozzátéve, hogy ez bizony nagyon vegyes tartalmú halmaz).

Az egyes cikkek előtt idegen nyelvű összefoglalást szeretnénk közölni; hasonlóképpen idegen nyelvű tartalomjegyzékre is törekszünk. A szerzők munkahelye mellett e-mail címüket is közöljük.

Két új rovatot indítunk: Az alkalmazott nyelvészet történetéből. (Emellett a recenzió-rovaton belül lesz egy „Elmaradt recenziók” című szekció, amelyben 2000. január 1-től minden – szakmánkba tartozó – magyar nyelvű könyvről szívesen közlünk annotációt, vagyis 15 sornál rövidebb ismertetést.)

A másik – nem állandó – rovatnak a Bibliográfia-rovatot tervezzük, amelyben különféle hasznosnak tekintett szakirodalmi összeállításokat adunk közre (ha lehet, akkor megfelelő annotációkkal).

A szerkesztő bizottsággal kapcsolatban is szeretnénk – fokozatosan – elérni, hogy a mostani kiválóságok grémiuma „tanácsadó testület”-ként segítse tovább munkánkat, ameddig csak lehet. Mellettük azonban alakuljon meg egy kis szerkesztő csoport a választmány tagjaiból (minthogy a folyóirat a MANYE szellemi védnöksége alatt áll), s ez pedig rotáció útján cserélődne, mint ahogy az stabil államokban szokás.

Ezeket a változtatásokat fokozatosan vezetjük be: a jó előkészítést fontosabbnak tartjuk, mint a jubileumi számmisztikát.

10. A főszerkesztő szeretne nyilvánosan köszönetet mondani mindazoknak, akik nagy mértékben hozzájárultak ahhoz, hogy most a XI. évfolyamunkat indíthatjuk meg.

A legelső szó a Corvina Kiadó igazgatóit illeti: Bart Istvánt, a folyóirat alapítóját és Kúnos Lászlót, a jelenlegi igazgatót.

A főszerkesztő részéről több mint köszönet jár Blaschik Éva szerkesztőnek (aki remélhetőleg nem cenzúrázza ki ezt a mondatot). Csak – nagyjából – azonos műveltségű és amatőr (vagyis a szöveggel szeretettel foglalkozó) filológusok között képzelhető el ilyen eszményi együttműködés! (A köszönet nagyon is megilleti a Kiadó valamennyi munkatársát, elsősorban azokat, aki a szerkesztővel azonos vagy szomszéd szobából segítettek ennek az intellektuális vállalkozásnak a jókedvét fenntartani. Ugyanez vonatkozik a szerkesztőnek – általam csak telefon útján ismert – férjére is.)

Meg kell köszönnöm a rovatvezetőknek, Horváth Józsefnek és Szablyár Annának azt a munkájukat, ami nélkül ez a folyóirat nem lehetett volna olyan egyedi, mint amilyen lett.

S természetesen hálás köszönet jár a szerkesztő bizottság elnökének és tagjainak, hogy hozzájárultak ahhoz, hogy nevük szerepeljen ennek az akadémiától távol álló magán-vállalkozásnak a keretében megjelenő lapon. Soha sem kértünk tőlük kollektíven több egyetértést annál, hogy hadd legyen együttesen ott a nevük. (Természetesen egyedileg nagyon sok segítséget kaptunk tőlük.)

11. Végül a főszerkesztő megköszöni a szerzők és az olvasók kitartását. Őértük készül ez a folyóirat! Emberekért, aki a tudományt és a gyakorlatot csinálják. Nem megfordítva.

12. A főszerkesztő több évtizede próbálkozik ezzel-azzal a magyarországi (s néha azon túlmenő) alkalmazott nyelvészet segítségével. Még soha nem volt alkalmam arra, hogy saját magamról (munkámról) írjak – még ha ilyen keserédesen is. (Kérdésekre válaszként már volt alkalmam elmondani bizonyos dolgokat.) Talán több ilyen már nem is lesz.

Azt várom, hogy még életemben át tudjam adni a főszerkesztést másnak, s az utódomat – akárki lesz is – bemutathassam. A XXI. kötet indulásáról már minden bizonnyal valaki más fog írni.